

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА
Психолого-педагогічний факультет
Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова вченої ради
психолого-педагогічного факультету

Сулаєва Н.В.

Протокол № 1 від 29.08.2019

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ПРАКТИКУМ З ПСИХОЛОГІЇ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ»
підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр»

Галузь знань	<i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>053 Психологія</i>
Освітня програма	Освітньо-професійна «Психологія»

2019 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Практикум з психології профорієнтаційної роботи» підготовки здобувачів освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 053 Психологія – 18 стор.

Розробник програми:

Гончарова Наталія Олексіївна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології

Робоча програма навчальної дисципліни «Практикум з психології профорієнтаційної роботи» обговорена і схвалена на засіданні кафедри психології

Протокол засідання № 1 від 29.08.2019 р.

Завідувач кафедри психології _____ Седих К.В.

ПОГОДЖЕНО:

Керівник групи забезпечення спеціальності «Психологія»

_____ Седих К.В.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Обов'язкова	
	Рік підготовки:	
	третій	третій
Загальна кількість годин – 90	Семестр	
	V	V
Кількість змістових модулів (за умов поділу) – 5	Лекції	
	<i>10 год.</i>	-
	Семінарські заняття	
	<i>Не передбачені навчальним планом</i>	
	Практичні заняття	
	<i>Не передбачені навчальним планом</i>	
	Лабораторні заняття	
	<i>26 год.</i>	<i>8 год.</i>
	Самостійна робота	
	<i>54 год.</i>	<i>82 год.</i>
Вид підсумкового контролю: залік		
Мова навчання	Українська	

2. Мета навчальної дисципліни: сформувати у майбутніх фахівців уявлення про теоретичні та прикладні основи професійної орієнтації, що дозволяє розуміти психологічні закономірності у системі профорієнтаційної роботи, у зв'язку з іншими явищами; виявляти за сформованою системою понять, принципів і фактів науки альтернативні техніки читання профорієнтаційних лекцій та бесід, проведення профконсультативних тренінгів, а також здійснення профдіагностичної роботи; розкрити науково-логічні, соціокультурні та особистісні детермінанти, що лежать в основі розвитку наукового знання, здійснювати профорієнтаційний прогноз.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни: загальна психологія, психофізіологія, вікова психологія, соціальна психологія, психологія праці.

4. Очікувані результати навчання з дисципліни:

- Визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми профорієнтаційного характеру та пропонувати шляхи їх розв'язання.
- Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних процесів у контексті профорієнтаційної роботи.
- Ілюструвати прикладами закономірності і особливості функціонування та розвитку психічних явищ, професійних планів.
- Здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення профорієнтаційних завдань в т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.
- Здійснювати реферування наукових джерел, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки.
- Самостійно обирати та застосовувати валідний і надійний профдіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології профконсультативної допомоги у виборі професії.
- Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, вміннями дотримуватися процедури дослідження.
- Пропонувати власні способи вирішення профорієнтаційних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.
- Складати та реалізовувати план профконсультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей опанта, встановлювати ефективність власних дій.
- Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів профорієнтаційної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до запиту.
- Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.
- Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для поінформованої аудиторії, формулювати розгорнутий аналіз та тези досліджень.
- Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.
- Емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості.

- Демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
- Знати та дотримуватися етичних принципів профконсультативної діяльності психолога.
- Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям.
- Розуміти важливість збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.
- Демонструвати навички командної роботи у процесі вирішення фахових завдань.

Сума балів, накопичених студентом у процесі вивчення навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
90-100	Студент демонструє високий рівень досягнення кожного із запланованих результатів навчання, що засвідчує його безумовну готовність до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
75-89	Студент виявляє достатній рівень досягнення кожного із запланованих результатів навчання та готовий до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
60-74	Студент виявляє мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання.
35-59	Рівень наявних результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання студента та/або його професійної діяльності за фахом.
0-34	Результати навчання відсутні.

6. Засоби діагностики результатів навчання:

усне опитування, експрес-опитування, перевірка письмових проблемних питань та ситуацій, письмові словникові роботи, перевірка виконання практичних завдань, складання тестів і кросвордів до кожної теми, модульна контрольна робота у тестовій формі.

7. Програма навчальної дисципліни:

Змістовий модуль 1. Вступ у психологію профорієнтації

Тема 1. *Зміст та напрямки профорієнтаційної роботи психолога навчального закладу*

Професійна орієнтація як система заходів, спрямованих на підготовку особистості до вибору майбутньої професійної діяльності. Виникнення профорієнтації як самостійного напрямку. Особливий статус професійної

орієнтації, обумовлений включенням її в психологію праці. Предмет профорієнтації та різноманітні підходи щодо його визначення (Борисова О.М., Є.П. Верещак, Ю.З. Гільбух, М.М. Захаров, Є.О. Климов, В.Ф. Моргун, Є.М. Павлютенков, Н.А. Побірченко, В.В. Рибалка, та інші). Завдання професійної орієнтації (науковий синтез психологічних та соціально-економічних знань; розкриття психологічної сутності фундаментальних понять і категорій психології праці; вивчення методологічних і теоретичних основ профорієнтаційної роботи. Історія розвитку профорієнтаційної роботи. Об'єкти дослідження у професійній орієнтації (індивідуально-психологічні особливості особистості (інтереси, здібності, нахили, наміри); психічні явища та механізми, що впливають на формування мотивів вибору професії; професійне самовизначення особистості). Методи професійної орієнтації та їх характеристика (організаційні, емпіричні, методи обробки отриманих даних, інтерпретаційні). Система професійної орієнтації. Напрямки профорієнтаційної роботи (професійна інформація, професійна консультація, професійна діагностика, професійний підбір, професійна адаптація). Місце професійної орієнтації в системі психологічних (загальна, вікова, педагогічна, соціальна психологія; психологія праці; медична психологія), педагогічних, соціальних та економічних наук. Профорієнтаційна робота психолога навчального закладу. Складові профорієнтаційної роботи практичного психолога.

Змістовий модуль 2. Психотехнологія лекційної роботи

Тема 2. Психотехнологія лекційної профорієнтаційної роботи з учнями

Особливості читання профорієнтаційних лекцій для учнів початкової, середньої та старшої школи. Основні складові підготовки учнів до майбутньої професійної діяльності. Психологія особистості у професійній діяльності. Основні принципи підготовки учнів до вибору майбутньої професії (діяльнісного розуміння професії, принцип науковості, принцип відповідності професійної підготовки розвитку спеціальної освіти). Умови оптимізації профорієнтаційної роботи з учнями. Знайомство з професіями регіону, міста, області. Психологічні особливості визначення інтересів до професії, здібностей, нахилів та намірів школярів. Систематичність і наступність у профорієнтації: необхідність проведення профорієнтаційної роботи з першого класу і включно по випускний клас школи, за умови обов'язкової наступності цієї роботи з класу в клас. Позитивне відношення учнів до обраного профілю навчання. Принципи професійного самовизначення учнів. Основні етапи та

напрямки підготовки школярів до вибору майбутньої професії. Форми та методи профорієнтаційної роботи з учнями. Специфіка інтересів учнів початкової, середньої та старшої школи. Типові помилки учнів та шляхи їх усунення під час вибору майбутньої професії. Система профорієнтаційної роботи з учнями початкової, середньої та старшої школи.

Змістовий модуль 3. Психотехнологія профінформаційної та освітньої роботи

Тема 3. Профорієнтаційна бесіда та спостереження у роботі психолога навчального закладу

Профінформація як елемент структури професійної орієнтації. Психологічні основи профінформаційної роботи. Загальні методичні умови побудови системи профінформаційної роботи. Мета та задачі професійної інформації. Зміст профінформаційної роботи. Форми та методи професійної інформації. Сутність і структура професійної інформації. Особливості проведення профорієнтаційної бесіди, її етапи та процедури. Професійно важливі якості психолога, що впливають на ефективність бесіди. Види бесід за характером вирішуваних задач: експериментальна бесіда, діагностичне інтерв'ю, профконсультативна бесіда. Типологія профорієнтаційних бесід за особливостями побудови та організації: стандартизована і вільна бесіда, керована і некерована бесіда. Умови ефективного засвоєння учнями інформації профорієнтаційного характеру. Спостереження у профорієнтаційній роботі психолога. Прийоми активного і рефлексивного слухання. Точне і адекватне сприйняття інформації: ефективне слухання і спостереження, розуміння вербальних і невербальних сигналів. Критична оцінка інформації, якість відповідей опитаного та їх узгодженість з професійними планами і перспективами на майбутнє. Гнучкість мислення під час формулювання питань. Особливості включення у процес взаємодії та фактори, що впливають на її ефективність. Типологія питань, які використовуються під час проведення профорієнтаційної бесіди.

Змістовий модуль 4. Психотехнологія профдіагностичної роботи

Тема 4. Психодіагностичні методи дослідження інтересів, здібностей, нахилів та намірів учнів до майбутньої професійної діяльності

Психодіагностичні методи у профорієнтаційній роботі психолога. Усвідомлення учнями інтересів, здібностей, нахилів, намірів й оптимізація ставлення до себе. Розвиток інтересів та нахилів особистості в різних видах професійної діяльності. Формування і розвиток інтересів до професії,

виховання поваги до певної професії, любові до праці. Дослідження характерних особливостей учнів: інтересів, потреб, нахилів, здібностей, професійних намірів, професійної спрямованості, рис характеру, темпераменту, стану здоров'я. Вивчення індивідуальних особливостей учнів, їх пізнавальних та професійних інтересів, професійних намірів і планів. Відвідування учнями гуртків, факультативних та додаткових занять у школі та позашкільних закладах, у групах за інтересами. Проведення діагностичної роботи щодо виявлення труднощів у виборі майбутньої професії. Діагностична робота територіальних центрів професійної орієнтації. Інтерес до навчальних предметів, видів діяльності та професій. Участь у суспільному житті та суспільно-корисній праці (ступінь активності, види робіт). Позаурочні заняття (факультативна, гурткова, групова, індивідуальна робота за інтересами). Оцінка результатів навчання в цілому та з окремих предметів. Самостійність і систематичність у навчальній роботі та трудовому навчанні. Розвиток умінь розуміння зв'язку між фактами, подіями, творче використання знань. Наявність спеціальних здібностей (організаторських, педагогічних, математичних, технічних, психомоторних, художніх, музичних, артистичних, літературних, дослідницьких та ін.). Практичні успіхи щодо розвитку інтересів. Психологічні якості і риси характеру, які потрібно враховувати під час вибору майбутньої професії.

Змістовий модуль 5. Психотехнологія профконсультативної роботи

Тема 5. *Складання програми профконсультативної роботи практичного психолога*

Предмет і задачі професійної консультації. Етика і психологія професійної консультації. Структура та зміст профконсультативної роботи. Особистісний підхід у процесі консультування. Особливості профконсультативної роботи в школі. Психологія рольової поведінки консультанта, її типологія та методи оптимізації. Форми професійної консультації: групова, індивідуальна та змішана. Довідково-інформаційна консультація. Діагностична консультація. Медична консультація. Система професійної консультації: узгодження, підбір професії, прогнозування. Ознаки та принципи профконсультативної роботи. Психологічні основи професійної консультації. Теорія та методи професійного консультування. Складання програми профконсультативної роботи практичного психолога. Психологічна характеристика професійної спрямованості особистості. Загальне уявлення про співвідношення можливих та реалізованих варіантів вибору у профконсультативній роботі. Загальна структура ситуації і схема вирішення

задачі «вибір професії». Проблема формування особистого професійного плану людини. Формування умінь будувати особисті професійні плани у профконсультативній взаємодії. Загальна схема прийняття особистістю рішення про черговий вибір для себе професії. Життєві плани як фактор професійної спрямованості особистості. Саморегуляція та прогнозування професійної спрямованості у профконсультативній роботі психолога.

8. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин								
	Денна форма				Заочна форма				
	Лекції	Лаборат. заняття	Семинар. заняття	Самост. робота	Теми узагальнен. лекцій	Лекції	Лаборат. заняття	Семинар. заняття	Самост. робота
Змістовий модуль 1. Вступ у психологію профорієнтації					Зміст та напрямки профорієнтаційної роботи психолога навчального закладу	-	2	-	16
Тема 1. Зміст та напрямки профорієнтаційної роботи психолога навчального закладу	2	4	-	10					
Разом за модуль	2	4	-	10					
Змістовий модуль 2. Психотехнологія лекційної роботи					Психотехнологія лекційної профорієнтаційної роботи з учнями	-	2	-	16
Тема 2. Психотехнологія лекційної профорієнтаційної роботи з учнями	2	6	-	10					
Разом за модуль	2	6	-	10					

Змістовий модуль 3. Психотехнологія профінформаційної та освітньої роботи									
Тема 3. Профорієнтаційна бесіда та спостереження у роботі психолога навчального закладу	2	10	-	10	Профорієнтаційна бесіда та спостереження у роботі психолога навчального закладу	-	2	-	14
Разом за модуль	2	10	-	10		-	2	-	14
Змістовий модуль 4. Психотехнологія профдіагностичної роботи									
Тема 4. Психодіагностичні методи дослідження інтересів, здібностей, нахилів та намірів учнів до майбутньої професійної діяльності	2	2	-	12	Психодіагностичні методи дослідження інтересів, здібностей, нахилів та намірів учнів до майбутньої професійної діяльності	-	-	-	20
Разом за модуль	2	2		12		-	-	-	20
Змістовий модуль 5. Психотехнологія профконсультативної роботи									

Тема 5. Складання програми профконсультативної роботи практичного психолога	2	4	-	12	Складання програми профконсультативної роботи практичного психолога	-	2	-	16
Разом за модуль	2	4		12		-	2	-	16
Усього годин	10	26	-	54		-	8	-	82

Теми семінарських занять
Не передбачені навчальним планом

Теми практичних занять
Не передбачені навчальним планом

Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1.	Тема 1. Профорієнтаційна робота психолога навчального закладу	2	
2.	Тема 2. Планування профорієнтаційної роботи практичного психолога	2	2
3.	Тема 3. Технологія лекційної профорієнтаційної роботи з представниками шкільної адміністрації та учителями	2	
4.	Тема 4. Технологія лекційної профорієнтаційної роботи з батьками	2	
5.	Тема 5. Технологія лекційної профорієнтаційної роботи з учнями	2	2
6.	Тема 6. Профорієнтаційна бесіда в роботі з учителями	2	
7.	Тема 7. Профорієнтаційна бесіда в роботі з учнями	2	
8.	Тема 8. Анкетування у профорієнтаційній роботі з учителями	2	
9.	Тема 9. Анкетування у профорієнтаційній роботі з учнями	2	2
10.	Тема 10. Рольові та ділові ігри у профорієнтаційній роботі з учнями	2	
11.	Тема 11. Діагностування у профорієнтаційній роботі психолога з учнями	2	
12.	Тема 12. Складання програми профконсультативної роботи практичного психолога з батьками	2	
13.	Тема 13. Складання програми профконсультативної роботи практичного психолога з учнями старшої школи	2	2
	Разом	26	8

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма

		навчання	навчання
1	Тема 1. Система взаємопов'язаних елементів професійної орієнтації	8	12
2	Тема 2. Етапи розвитку профконсультативної практики	8	12
3	Тема 3. Структура процесу профконсультування	6	14
4	Тема 4. Особливості підготовки психологів, які здійснюють профдіагностичну роботу	8	14
5	Тема 5. Напрямки профорієнтаційної роботи	8	10
6	Тема 6. Профконсультування дітей підліткового віку	8	10
7	Тема 7. Труднощі професійного самовизначення старшокласників	8	10
	Разом	54	82

Перелік індивідуальних навчально-дослідних завдань

Не передбачені навчальною програмою.

9. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль: усне опитування, експрес-опитування, перевірка самостійної роботи, письмові самостійні словникові роботи, перевірка виконання практичних завдань. Модульний контроль: модульна контрольна робота у тестовій формі.

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточний, модульний контроль та самостійна робота																За-лік	Су-ма
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль №2				Змістовий модуль №3				Зміст. мод. №4		Зміст. мод. №5			40	100
T1	T2	МКР	T3	T4	T5	МКР	T6	T7,8	T9,10	МКР	T11	МКР	T12	T13	МКР		
3	3	5	3	3	3	5	3	4	4	5	3	5	3	3	5		

11. Шкала оцінювання успішності студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Форма семестрового контролю <i>залік</i>
--	--

за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
90 – 100	відмінно
75-89	добре
60-74	задовільно
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Навчально-методичний комплекс дисципліни, мультимедійне обладнання, презентації до тем лекцій в PowerPoint, підручники, посібники, підбірка документальних фільмів про особливості профорієнтаційної роботи.

13. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Гончарова Н.О. Основи вибору професії: консультативний тренінг / За ред. В.Ф.Моргуна. – Полтава: АСМІ, 2007. – 48 с.
2. Гончарова Н.О. Основи професійної орієнтації / За ред. В.Ф.Моргуна. Навчальний посібник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – С.42-56.
3. Захаров Н.Н. Профессиональная ориентация школьников: Учебное пособие для студентов. – М.: Просвещение, 1988. – 272 с.
4. Йовайша Л.А. Проблемы профессиональной ориентации школьников / Пер. с лит. – М.: Педагогика, 1983. – 129 с.
5. Кулагин Б.В. Основы профессиональной психодиагностики. – Л.: Медицина, 1984. – 216 с.
6. Моргун В.Ф., Тітов І.Г. Основи психологічної діагностики. Навчальний посібник. – К.: ВД «Слово», 2009. – 462 с.
7. Профконсультационная работа со старшеклассниками / Под ред. Б.А.Федоришина. – К.: Радянська школа, 1980. – 160 с.
8. Решетова З.А. Психологические основы профессионального обучения – М.: Издательство Моск. университета. – 1985. – 207 с.
9. Вітковська О.І. Професійне самовизначення особистості і практичні аспекти професійної консультації. – К.: Наук. світ, 2001. – С.64-74.
10. Вітковська О.І. Профконсультативна бесіда як форма здійснення психологічної допомоги особистості у виборі професії // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2001. - №3. – С.109-120.

11. *Голомшток А.Е.* Выбор профессии и воспитание личности школьника. – М.: Педагогика, 1979. – 160 с.
12. *Голубева В.А.* Способности и индивидуальность. – М.: Прометей, 1993. – 306 с.
13. *Готовність учня до профільного навчання // Упоряд.: В.Рибалка / За заг. ред. С. Максименка, О.Главник.* – К.: Мікрос – СВС, 2003. – 112 с.
14. *Закатнов Д.О.* Технології активізації професійного самовизначення старшокласників // Наукові записки Тернопільського держ. пед. ун-ту. – 2001. - №6. – С.39-104.
15. *Климов Е.А.* Психология профессионального самоопределения. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 512 с.
16. *Ковтун М.В.* Руководителю о работнике. Практический аспект изучения личности. – М.: Просвещение, 1988. – 91 с.
17. *Кондаков И.М., Сухарев А.В.* Методологические основы зарубежных теорий профессионального развития // Вопросы психологии. – 1989. - №5. –С.158-164.
18. *Кондратьева Л.Л.* Профессиональная консультация в системе профориентации // Профессиональная ориентация молодёжи / Науч. ред. К.К. Платонов. – М.: Высш. шк., 1978. – 271 с.
19. *Критерии и показатели готовности школьников к профессиональному самоопределению / Под ред. С.Н. Чистяковой, А.Я. Журкиной.* – М.: Филология, 1997. – 80 с.
20. *Моргун В.Ф.* Методика багатовимірного аналізу досягнень учня з метою профілювання та профорієнтації. – Полтава, 1997. – 16 с.

Додаткові

1. *Назимов И.Н.* Выбор профессии как решение проблемы: Профессиональная ориентация и консультация молодёжи. – К., 1966. – 134 с.
2. *Назимов И.Н.* О системном подходе к анализу процесса выбора профессии: Проблемы профориентации и профконсультации в школе / Ред. кол. Л.В. Ботякова, А.Е. Голомшток и др. – М.: Просвещение, 1969. – 350 с.
3. *Павлютенков Е.М.* Управление профессиональной ориентацией в общеобразовательной школе. – Владивосток: ВУ, 1990. – 171 с.
4. *Павлютенков Е.М.* Формирование мотивов выбора профессии / Под ред. Б.А. Федоришина. – К.: Рад. школа, 1980. – 143 с.
5. *Підготовка до професійного навчання і праці (психолого-педагогічні основи): Навч. мет. пос. / За ред. Г.О. Балла, П.С. Перепелиці, В.В. Рибалки.* – К.: Наукова думка, 2000. – 188 с.
6. *Платонов К.К.* Цели и задачи профориентации // Профориентация молодёжи. – М.: Высшая школа, 1978. –С.17-26.
7. *Помиткін Е.О.* Методика проведення школярами авторських уроків // Психологія особистісно орієнтованої професійної підготовки

- учнівської молоді: Науково-методичний посібник / За ред. В.В. Рибалки. – Київ, Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. – С.220-242.
8. *Профконсультационная работа со старшеклассниками* / Под ред. Б.А. Федоришина. – К.: Радянська школа, 1980. – 160 с.
 9. *Профессиограммы и профессиокарты основных профессий: Метод. пособ. для раб. служб занятости: В 2-х кн.* / Под ред. В.В. Ерасова. – К., 1995. – Кн. 1. – 111с., Кн. 2. – 224 с.
 10. *Професійна діагностика* / Упорядник Т. Гончаренко.- К.: Ред. Загальнопед. газ., 2004. – 120 с.
 11. *Профорієнтаційна робота із школярами: Методичний посібник для вчителів* / За ред. М.П. Тименка. – Рівне, РОІУВ, 1992. – 130 с.
 12. *Процицкая Е.Н. Джон Голланд о выборе профессии* // Школа и производство. – 1993. - №4. – С.20-24.
 13. *Пряжников Н.С. Имитационная игра как средство формирования у оптантов строить личные профессиональные планы: Автореф. ... к. психол. н.: 19.00.03.* / МГУ им. М. Ломоносова. – М., 1989. – 21 с.
 14. *Пряжников Н.С. Личная профессиональная перспектива* // Школьный психолог. – 2000. -- №16. – С.14.
 15. *Пряжников Н.С. Профорієнтаційні ігри (проблемні ситуації, задачі, карткові методики): Учеб. – мет. пос. для студ.* – М.: МГУ, 1991. – 86 с.
 16. *Пряжников Н.С. Перспективы отечественной профорієнтації* // Школьный психолог. – 2000. - №19. – С.5.
 17. *Психологическое изучение профессиональной направленности личности в подростковом и юношеском возрасте: Уч.-метод. пособие* / В.А. Худик. – К.: Освіта, 1992. – 32 с.
 18. *Психологическое обеспечение профессиональной деятельности* / Никифоров Г.С., Дмитриева М.А. и др.; Под ред. Никифорова Г.С. – СПб.: Изд-во С.-Петербургского университета, 1991. – 152 с.
 19. *Психологія праці та професійної підготовки особистості: Навчальний посібник* / За ред. П.С. Перепелиці, В.В. Рибалки.- Хмельницький: ТУП, 2001.- 330 с.
 20. *Рибалка В.В. Психологія професійного самовизначення для здорових старшокласників: Методичні рекомендації.* – К.: ІПППО АПН України, 2004. – 24 с.
 21. *Система профінформаційної роботи со старшеклассниками* / Под ред. Б.А. Федоришина. – К.: Рад. школа, 1988. – 180 с.
 22. *Голочек В.А. Стили профессиональной деятельности.* – М.: Смысл, 2000. – 199 с.
 23. *Голочек В.А. Современная психология труда: Учебное пособие.* – СПб.: Питер, 2006. – 479 с.
 24. *Трудовая подготовка школьников* / П.Р. Атутов, В.А. Кальней, С.У. Калюга, И.Д. Чечель / Под ред. П.Р. Атутова. – К.: Рад. школа, 1987. – 224 с.

25. Федоршин Б.А. Психологические и методические основы профинформационной работы с учащимися: Метод. разработки для классных руководителей. – К., 1979. – 24 с.
26. Федоршин Б.О. Методика виявлення і оцінки загальних інтересів особистості учнів (ОДАНІ-2): Метод. реком. – К.: Центр міжрег. освіти, 1998. – 24 с.
27. Фукуяма С. Теоретические основы профессиональной ориентации. – М.: МГУ, 1989. – 108 с.
28. Хромова О.Л. Из истории профориентации // Ориентация молодёжи на рабочие профессии. Сб. статей / Под ред. С.У. Гончаренко, Е.С. Дубинчук, Т.А. Марченко. – К.: Вища школа. – 1976. – С. 138-142.
29. Худик В.А. Изучение профессиональной направленности в подростковом и юношеском возрасте. – К.: Освіта, 1992. – 32 с.
30. Чистякова С.Н. Основы профессиональной ориентации школьников. Учебное пособие для учащихся. – М.: Просвещение, 1983. – 63 с.